

НЕПРИЗНАТА ПРИДЊЕСТРОВСКА МОЛДАВСКА РЕПУБЛИКА У ЗАГРЉАЈУ ГЛОБАЛНЕ ГЕОПОЛИТИКЕ

Михаил Порфирович Бурла¹ и Анатолиј Иванович Чистобајев^{2*}

¹Придњестровски државни универзитет Тараса Шевченка, Тираспољ

²Санктпетербуршки државни универзитет, Санкт Петербург, Руска Федерација

Сажетак: У раду се процјењује утицај савремених глобалних геополитичких процеса на националну безбједност и одрживи развој самопроглашеног региона са неизвјесним међународно-политичким и правним статусом – Придњестровске Молдавске Републике (ПМР, Придњестровље). Прати се негативан тренд у динамици геополитичког положаја републике у постсовјетској ери, који произлази из распуштања Савјета за међусобну економску помоћ и Варшавског пакта, ширења НАТО-а на исток, стратешког одређења и политичких догађаја у сусједним земљама – Молдавији и Украјини. Приказује се да је ситуација у Придњестровљу нагло ескалирала због сукоба Русије и Украјине, испровоцираног из иностранства.

Кључне ријечи: геополитички положај, политичко-правни статус, референдум, самопроглашени регион, одрживи развој, међународна сарадња, Придњестровска Молдавска Република (Придњестровље).

Original scientific paper

UNRECOGNIZED PRIDNESTROVIAN MOLDOVAN REPUBLIC CAUGHT IN THE GRIP OF GLOBAL GEOPOLITICS

Mihail Porfirovich Burla¹ and Anatoly Ivanovich Chistobaev^{2*}

¹Taras Shevchenko Transnistria State University, Tiraspol

²St Petersburg University, St Petersburg, Russia

Abstract: The article assesses the influence of contemporary global geopolitical processes on the national security and sustainable development of the self-proclaimed region with an uncertain international political and legal status – the Pridnestrovian Moldavian Republic (PMR, Transnistria). A negative trend in the dynamics of the republic's geopolitical position in the post-Soviet era is traced, stemming from the dissolution of the Council for Mutual Economic Assistance and the Warsaw Pact Organization, the expansion of NATO to the east, strategic orientation, and political events in neighboring first-order countries – Moldova and Ukraine. It is demonstrated that the situation in Transnistria has sharply escalated due to the conflict between Russia and Ukraine, which was provoked from abroad.

Keywords: geopolitical position, political and legal status, referendum, self-proclaimed region, sustainable development, international cooperation, Pridnestrovian Moldavian Republic (Transnistria).

* Аутор за кореспонденцију: Анатолиј Иванович Чистобајев, Санктпетербуршки државни универзитет, Универзитетски насип 7–9, 199034 Санкт Петербург, Руска Федерација, E-mail: chistobaev40@mail.ru
Corresponding author: Anatoly Ivanovich Chistobaev, St Petersburg University, Universitetskaya Embankment 7–9, 199034 St Petersburg, Russia, E-mail: chistobaev40@mail.ru

УВОД

На савременој карти свијета налазе се и региони који су се одвојили од држава, без сувереног статуса, а настали су као резултат самоопредјељења или распада појединих држава. Овај процес је прије свега утицао на постсовјетски простор: након распада Савеза Совјетских Социјалистичких Република (СССР) појавило се неколико земаља непризнатих од међународне заједнице, а једна од њих је Придњестровска Молдавска Република (ПМР, Придњестровље). Ова територија има сложену историју, јер је у различитим периодима била дио различитих држава, што је резултирало разноликом етничком структуром становништва. Као резултат интеграционих процеса, Руси, Украјинци, Молдавци, Бугари, Гагаузи и друге етничке групе које живе на том простору формирале су карактеристичну етничку заједницу, што се огледа у обрасцима њиховог рада (за разлику од претежно аграрног остатка Молдавије, у Придњестровљу преовладава индустрија), систему писања (ћирилица), јединственој култури и начину живота који чува традиције из совјетског доба.

ПРОЦЕС САМООПРЕДЈЕЉЕЊА

Придњестровље је први пут проглашено као јединствена економска територијална цјелина у оквиру СССР-а, позната као „Придњестровска слободна економска зона“ 2. јуна 1990. године, а затим се прогласила као независни политички и територијални ентитет 2. септембра 1990. године усред ескалација међуетничких тензија у Совјетској Социјалистичкој Републици Молдавији (Бабиљунга et al., 2007; Бурла, 2019, 2020).

Феномен Придњестровља је јединствен на постсовјетском простору. За разлику од Нагорно-Карабаха, Абхазије и Јужне Осетије, Придњестровље није имало аутономни статус и створено је као државни ентитет практично „од нуле“. Примарни напори државних структура у настајању били су усмјерени ка заштити политичких, економских, језичких, етничких и других основних права становништва.

INTRODUCTION

The modern world map features regions that have separated from states, lacking sovereign status, which emerged as a result of self-determination or the disintegration of individual states. This process primarily affected the post-Soviet space: after the collapse of the Union of Soviet Socialist Republics (USSR), several countries unrecognized by the international community emerged, and one of them is the Pridnestrovian Moldavian Republic (PMR, Transnistria). This territory has a complex history, having been part of various states at different stages, resulting in a diverse ethnic structure of the population. As a result of integration processes, the Russians, Ukrainians, Moldovans, Bulgarians, Gagauz, and other ethnic groups living here have formed a distinctive ethnic community, which is reflected in their work patterns (unlike the predominantly agrarian rest of Moldova, industry prevails in Transnistria), writing system (Cyrillic), unique culture, and way of life, preserving traditions from the Soviet era.

THE PROCESS OF SELF-DETERMINATION

Transnistria was first proclaimed as a unified economic territorial entity within the framework of the USSR, known as the “Transnistrian Free Economic Zone” on June 2, 1990. It then declared itself as an independent political and territorial entity on September 2, 1990, amid escalating interethnic tensions in the Soviet Socialist Republic of Moldova (Бабиљунга et al., 2007; Бурла, 2019, 2020).

The phenomenon of Transnistria is unique in the post-Soviet space. Unlike Nagorno-Karabakh, Abkhazia, and South Ossetia, Transnistria did not have autonomous status and was created as a state entity practically “from scratch”. The primary efforts of the emerging state structures were directed towards safeguarding the political, economic, linguistic, ethnic, and other basic rights of the population. Protection of political

Заштита политичких права заснивала се на широкој примјени веома демократских инструмената током државотворних и законодавних процеса, као што су национални референдуми и непосредни избори председника и представника на свим нивоима.

На територији Придњестровља одржано је укупно 7 свенародних референдума: један 1990, по два 1991. и 1995. и по један 2003. и 2006. Референдум о независности (1. децембра 1991.) и доношење новог устава и придруживање Заједници независних држава (ЗНД) (24. децембра 1995.) имали су фундаментални значај (Волкова, 2005). Референдумом 17. септембра 2006. године утврђен је савремени стратешки избор Придњестровља „Суверенитет и даља интеграција са Русијом“. Документ је одобрило 97 % учесника на референдуму (Волкова, 2005; Галоганов, 2018; Затулин, 2018). Огромна већина становништва републике учествовала је на свим референдумима.

На основу резултата референдума, руководство Придњестровља усвојило је „источни вектор интеграције“, који подразумева стратешку оријентацију према Русији. Ово је формализовано Указом председника Придњестровља бр. 766 *О одобравању концепта спољне политике Придњестровља* од 20. новембра 2012. године. Пододјељак е) тачке 3. Указа наводи националну идеју „...учешће Придњестровља у интеграционим процесима у оквиру простора ЗНД, укључујући укључење у ЕАЕУ“ (Евроазијска економска унија, ЕАЕУ) (Красноселски, 2018).

Протоколи потписани у Москви између потпредседника Владе Руске Федерације А. Жукова и председника Придњестровља И. Смирнова 23. маја 2006. године, те између замјеника председника Владе Руске Федерације и специјалног представника председника Руске Федерације за Придњестровље Д. Рогозина и председника Придњестровља И. Шевчука 25. октобра 2013. године имали су и имају знатан утицај на сарадњу Придњестровља и Русије. Ови протоколи су послужили као правни основ за обострано корисну би-

rights was based on the extensive use of highly democratic instruments during the state-building and legislative processes, such as nationwide referendums and direct elections of the president and representatives at all levels.

A total of 7 nationwide referendums were held in the territory of Transnistria: one in 1990, two in 1991 and 1995, and one each in 2003 and 2006. The referendums on independence (December 1, 1991) and the adoption of a new constitution and joining the Commonwealth of Independent States (CIS) (December 24, 1995) held fundamental significance (Волкова, 2005). The referendum on September 17, 2006, determined the modern strategic choice of Transnistria: “On Sovereignty and Further Integration with Russia”. The document was approved by 97 % of referendum participants (Волкова, 2005; Галоганов, 2018; Затулин, 2018). The overwhelming majority of the population of the republic participated in all referendums.

Based on the results of the referendums, the leadership of Transnistria adopted an “eastern vector of integration”, implying a strategic orientation towards Russia. This was formalized in the Decree of the President of Transnistria No. 766 of November 20, 2012, *On the Approval of the Concept of Foreign Policy of Transnistria*. Subsection e) of point 3 of the Decree states the national idea as “...the participation of Transnistria in integration processes within the CIS space, including involvement in the EAEU” (Eurasian Economic Union, EAEU) (Красноселский, 2018).

The protocols signed in Moscow between the Deputy Prime Minister of the Russian Federation, A. Zhukov, and the President of Transnistria, I. Smirnov, on May 23, 2006, and between the Deputy Chairman of the Russian Federation Government, Special Representative of the President of the Russian Federation on Transnistria, D. Rogozin, and the President of Transnistria, Y. Shevchuk, on October 25, 2013, have had and continue to have a significant influence on the cooperation between Transnistria and Russia. These protocols have served as a legal basis for

латералну сарадњу у економској, социјалној, хуманитарној, културној, информационој, научној, образовној, инвестиционој, валутној и монетарној области.

У кратком историјском периоду, Придњестровље је успоставило све атрибуте карактеристичне за суверену државу, укључујући устав, институцију председника, законодавна, извршна и судска тијела, оружане снаге, систем државне безбједности, банкарски и финансијски систем, сопствену валуту, химну, заставу, грб и законски оквир који уређује предузетништво и дјелатност у нетржишном сектору привреде.

Московски меморандум *О односима између Републике Молдавије и Придњестровља*, који су 8. маја 1997. потписали њихови председници, те тадашњи председници Русије и Украјине, као и председавајући Организације за европску безбједност и сарадњу (ОЕБС), имао је знатан утицај за интеракцију Придњестровља са спољним свијетом. Тачком 3 меморандума признато је право Придњестровља да самостално води спољне економске и културне односе, као и односе у области науке и образовања.

Упркос чињеници да је већина становника Придњестровља изразила подршку његовој независности, међународне организације и руководства појединих земаља не признају републику као суверену државу. Међународни политичко-правни статус републике остаје неријешен и предмет је преговора у формату „5+2“ у којима учествују преговарачке стране – Молдавија и Придњестровље, земље гаранте – Русија и Украјина и земље/савези посматрачи – Сједињене Америчке Државе (САД), Европска унија и ОЕБС.

ПРИСИЛНА АУТАРКИЈА

Одсуство међународног политичког и правног статуса довело је до низа негативних посљедица, укључујући наметање разних спољних ограничења и немогућност пуне интеракције са другим земљама и међународним економским организацијама. Упркос малој

mutually beneficial bilateral cooperation in the economic, social, humanitarian, cultural, informational, scientific, educational, investment, currency, and monetary fields.

Within a short historical period, Transnistria has established all the attributes characteristic of a sovereign state, including a constitution, presidential institution, legislative, executive, and judicial bodies, armed forces, state security system, banking and financial systems, its own currency, anthem, flag, coat of arms, and a regulatory framework governing entrepreneurship and non-market sector activities.

The Moscow Memorandum *On Relations between the Republic of Moldova and Transnistria*, signed on May 8, 1997 by the presidents of the parties, the then-presidents of Russia and Ukraine, as well as the Chairman of the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE), has had a significant impact on Transnistria's interaction with the outside world. Point 3 of the Memorandum recognized Transnistria's right to independently conduct external economic and cultural relations, as well as relations in the fields of science and education.

Despite the fact that the majority of Transnistria's population expressed their support for its independence, international organizations and the leadership of individual countries do not recognize the republic as a sovereign state. The international political and legal status of the republic remains unresolved and is the subject of negotiations in the “5+2” format, involving the negotiating parties – Moldova and Transnistria, the guarantor countries – Russia and Ukraine, and observer countries/unions – the United States of America (USA), the European Union, and the OSCE.

FORCED AUTARKY

The absence of an international political and legal status has led to a number of negative consequences, including the imposition of various external restrictions and the exclusion of the possibility of full interaction with other countries and international economic organizations.

површини (4163 km²) и капацитету домаћег тржишта, руководство републике има за циљ да обезбиди висок степен економске отворености, што захтијева активно учешће у различитим међународним економским односима.

За разлику од великих држава које могу да неутралишу негативан утицај спољашњег окружења кроз унутрашње ресурсе, Придњестровље нема способност да ефикасно развија своју економију засновану на унутрашњем потенцијалу у оквиру аутаркичног модела. Одрживи развој региона могућ је само кроз интензивну и ефикасну интеракцију са спољним свијетом. Међутим, у садашњој реалности то није случај, па је као резултат тога република у великој мјери зависна од геополитичких процеса који се одвијају и на глобалном и на регионалном нивоу, посебно у сусједним земљама.

Будући да је у суштини у стању аутаркије, придњестровска привреда је веома осјетљива на све промјене у сферама спољне политике и спољноекономских активности, укључујући кретање радне снаге, робе и новца, као и динамику потражње и цијена за извезену робу. Дакле, геополитички, војнополитички и геоекономски процеси представљају фундаментални фактор макроекономске и друштвене динамике, који утичу како на позитивне тако и на негативне трендове економског и друштвеног развоја.

ГЕОПОЛИТИЧКА ЈЕДИНСТВЕНОСТ: ОД ПРОШЛОСТИ ДО САДАШЊОСТИ

Током вијекова Придњестровље је било погранично подручје, транзитно чвориште и зона комуникације између различитих народа, конфесија и државних формација, дјелујући као тампон зона између славенске и германско-романске цивилизације. Ријека Дњестар је у различитим епохама играла улогу не само природне, већ и геополитичке границе. Промјене геополитичке, војно-политичке и економско-географске ситуације овдје су увијек одређивале трендове и ефикасност регионалног развоја. Ово је посебно било еви-

Despite its small territory size (4163 km²) and the capacity of its domestic market, the leadership of the republic aims to ensure a high degree of economic openness, which necessitates active participation in various international economic relations.

Unlike large states that can offset the negative influence of the external environment through internal resources, Transnistria does not have the ability to effectively develop its economy based on internal potential within an autarkic model. Sustainable development of the region is only possible through intensive and efficient interaction with the outside world. However, in the current realities, this is not the case, and as a result, the republic is highly dependent on geopolitical processes occurring at both the global and regional levels, especially in neighboring countries.

Being essentially in a state of autarky, Transnistria's economy is highly sensitive to any changes in the spheres of foreign policy and external economic activities, including the movement of labor, goods, and finances, as well as the dynamics of demand and prices for exported goods. Therefore, geopolitical, military-political, and geo-economic processes are a fundamental factor in macroeconomic and social dynamics, influencing both positive and negative trends in economic and social development.

GEOPOLITICAL UNIQUENESS: FROM THE PAST TO THE PRESENT

Throughout centuries, Transnistria has served as a borderland, a transit hub, and a communication zone between different peoples, confessions, and state formations, acting as a buffer zone between the Slavic and Germano-Romance civilizations. The Dniester River has played not only a natural but also a geopolitical boundary role in different epochs. The changes in the geopolitical, military-political, and economic-geographical situation here have always determined the trends and effectiveness of regional development. This was particularly evident during the

дентно у периоду од 1945. до 1990. године када је дио Придњестровља на лијевој обали био дио Молдавске ССР, саставни дио СССР-а, који је представљао јединствен национални економски комплекс. У овом огромном уједињеном економском простору, Придњестровски регион је имао широке могућности за сарадњу, слободно је (без конверзије валута, граничне контроле или царине) испоручивао робу у све регионе СССР-а и набављао неопходне производе, користећи предности јединственог транспортног система земље. Произведена роба имала је загарантована тржишта, стабилне изворе сировина, енергије, финансија и квалификоване радне снаге. Транзитне функције су биле веома важне, јер је кроз регион пролазило десетине међународних и совјетских жељезничких и друмских праваца. Непостојање граница и царинских ограничења између совјетских република, слобода кретања грађана по цијелом совјетском простору, неограничен приступ лукама и туристичким ресурсима Црног мора, близина земаља Варшавског пакта и Савјета за међусобну економску помоћ (СЕВ) доприносило је знатном развоју односа сарадње и међусобне трговине, подизању стандарда и квалитета живота становништва.

САВРЕМЕНИ ГЕОПОЛИТИЧКИ ТРЕНД

Од раних 1990-их, постојао је стални тренд погоршања геополитичке ситуације републике, проистекао из распада СССР-а, престанка активности Варшавског пакта и СЕВ-а и приступања Бугарске, Мађарске, Пољске, Румуније, Словачке и Чешке Европској унији и НАТО (Сл. 1). Све то је знатно ограничило интеракцију Придњестровља са спољним свијетом. Ситуација је додатно погоршана због пандемије COVID-19 (2020–2021) и због војно-политичких дешавања у Украјини почев од 2014. године, а посебно од 2022. године, када је попримила карактер предратне ситуације.

period from 1945 to 1990 when the left-bank part of Transnistria was part of the Moldavian SSR, a constituent part of the USSR, representing a unified national economic complex. In this vast unified economic space, the Transnistrian region had extensive cooperation links, freely (without currency conversion, border control, or customs) supplied goods to all regions of the USSR, and procured necessary products, benefiting from the advantages of the country's unified transport system. The produced goods had guaranteed markets, stable sources of raw materials, energy, finances, and a qualified workforce. Transit functions were highly significant as dozens of international and intra-union railway and road routes passed through the region. The absence of borders between the Soviet republics and customs restrictions, the freedom of movement for citizens across the entire Soviet space, unrestricted access to the ports and tourist resources of the Black Sea, and the proximity to the countries of the Warsaw Pact and the Council for Mutual Economic Assistance (Comecon) all contributed to the extensive development of cooperative relations and mutual trade, raising the standard and quality of living for the population.

THE MODERN GEOPOLITICAL TREND

Since the early 1990s, there has been a consistent trend of worsening geopolitical situation for the republic, stemming from the dissolution of the USSR, the termination of the activities of the Warsaw Pact and Comecon, and the accession of Bulgaria, Hungary, Poland, Romania, Slovakia, and the Czech Republic to the European Union and NATO (Fig. 1). All of this significantly limited Transnistria's interaction with the outside world. The situation has been further exacerbated due to the COVID-19 pandemic (2020–2021) and due to military-political events unfolded in Ukraine starting from 2014 and especially after 2022 when it has taken the character of a pre-war situation.

Сл. 1. Савремени геополитички положај Придњестровља
 Fig. 1. The modern geopolitical situation of Transnistria

Украјина је прије поменутих догађаја била један од главних спољно-економских партнера Придњестровља. Она је била држава гарант у преговарачком процесу за нормализацију односа са Молдавијом, а украјински војни посматрачи учествовали су у мировним мисијама на обалама ријеке Дњестар. Поред тога, успостављене су везе

Meanwhile, prior to the mentioned events, Ukraine was one of the main foreign economic partners of Transnistria. It acted as a guarantor country in the negotiation process for normalizing relations with Moldova, and Ukrainian military observers participated in peacekeeping operations on the banks of the Dniester River. Additionally, connections were established in

у областима културе, образовања, царинских активности, транзита и продаје придњестровске робе преко украјинских лука. Међутим, тренутна проевропска оријентација Украјине, коју снажно подржавају САД, знатно је закомпликовала сарадњу са овом сусједном земљом, укључујући транзит робе и људи. Као резултат тога, егзистенција становништва Придњестровља сада се углавном одвија у затвореном простору омеђеном границама републике.

Нормализација геополитичке ситуације могла би да допринесе оживљавању и даљем развоју кооперативних веза између Придњестровља, Молдавије и Украјине у различитим областима економских и културних активности. Једна од ових области је међународни туризам, чијем развоју погодују природни и еколошки услови, доступност саобраћајне инфраструктуре и ресурси за развој туристичких активности. На примјер, здравствени и велнес туризам, укључујући и медицински туризам, могу се развијати у сјеверном дијелу Придњестровља, гдје у граду Каменка већ дуго функционише санаторијумско-одмаралиште. Овај комплекс могу посјећивати туристи из свих региона Придњестровља, као и Молдавије, Украјине, Русије и других земаља (Палиј, 2016). Што се тиче индустријског сектора, Придњестровље би потенцијално могло да оживи, па чак и прошири, индустрије као што су: енергетика, лака индустрија, прехранбена индустрија, машинска индустрија и металургија. Треба напоменути да су ове гране индустрије у Придњестровљу раније биле основа за развој пољопривредног западног дијела Молдавске ССР, али су изгубиле свој значај због сукоба који је захватио обје стране.

Реализацију обострано корисних пројеката и омогућавање безбједног живота у Придњестровљу првенствено омета политичка нестабилност у данашњој Републици Молдавији, коју карактерише стратешка оријентација владајућих елита земље ка западу. Садашње руководство Молдавије, као и оно у Украјини, усклађује своју политику са глобалним

the fields of culture, education, customs activities, transit, and the sale of Transnistrian goods through Ukrainian ports. However, Ukraine's current pro-European orientation, strongly supported by the USA, has significantly complicated cooperation with this neighboring country, including the transit of goods and people. As a result, the livelihood of the population of Transnistria now largely takes place within a closed space bounded by state borders.

The normalization of the geopolitical situation could contribute to the revival and further development of cooperative ties between Transnistria, Moldova, and Ukraine in various areas of economic and cultural activities. One of these areas is international tourism, which can benefit from the natural and ecological conditions, transportation infrastructure, and recreational resources. For example, health and wellness tourism, including medical tourism, can be developed in the northern part of Transnistria, where a sanatorium and resort complex has been operating in the city of Kamenka for a long time. Tourists from all regions of Transnistria, as well as Moldova, Ukraine, Russia, and other countries, can visit this complex (Палиј, 2016). In terms of industrial sectors, Transnistria could potentially revive, and even expand, industries such as: energy, light industry, food industry, machine industry and metallurgy. It is worth noting that these branches of industry in Transnistria were previously the basis for the development of the agricultural western part of the Moldavian SSR but have lost their significance due to the conflict affecting both sides.

The implementation of mutually beneficial projects and ensuring the safety of life in Transnistria is primarily hindered by the political instability in the modern Republic of Moldova, characterized by the strategic orientation towards the West by the ruling elites of the country. The current leadership of Moldova, like that of Ukraine, aligns with the global interests of Western European structures and their overseas supervisors, particularly the USA ruling circles.

интересима западноевропских структура и њихових прекоморских супервизора, посебно владајућих кругова САД. Са тих страна се константно покушава ограничити присуство Русије у региону и елиминисати придњестровска државност. Утицај Русије на стабилизацију геополитичке ситуације и рјешавање социоекономских проблема отежава недостатак директних граница са Придњестровљем, што га суштински разликује од Абхазије и Јужне Осетије. Штавише, република нема излаз на море, као што је случај са другим самопроглашеним територијама као што су Абхазија, Турска Република Сјеверни Кипар и Тајван. На геополитичку ситуацију Придњестровља донекле је утицао повратак Русији њених првобитних територија, Крима, Донбаса и Азова. С једне стране, то је Придњестровље просторно приближило Русији, али је с друге стране, република изгубила улогу главног руског стратешког упоришта на југозападном правцу. Без обзира на то, Придњестровље остаје важно подручје од стратешког геополитичког интереса за Русију, која је постала једини гарант независности републике од Молдавије. Садашње руководство Молдавије је на курсу уједињења са Румунијом, укључујући и територију Придњестровља.

УТИЦАЈ ГЕОПОЛИТИЧКИХ ПРЕПРЕКА НА САВРЕМЕНУ ПРИВРЕДУ

Горе наведени геополитички фактори ограничили су независност републике у њеној спољној политици и међународним економским односима, чинећи је зависном од одлука руководства Молдавије и Украјине, као и од ставова међународних организација. Придњестровски привредни субјекти су приморани да пролазе кроз двоструке процедуре царинења у Придњестровљу и Молдавији. Геополитички фактор често ремети економски оправдану извозно-увозну логистику жељезницом и главним аутопутевима, што резултира дужом километражом од стотинак километара. Привредни

Attempts to limit Russia's presence in the region and eliminate Transnistrian statehood are constantly made from these sides. The influence of Russia on stabilizing the geopolitical situation and addressing socio-economic problems is hindered by the lack of direct borders with Transnistria, which fundamentally distinguishes it from Abkhazia and South Ossetia. Furthermore, the republic does not have access to the sea, as is the case with other self-proclaimed territories such as Abkhazia, the Turkish Republic of Northern Cyprus, and Taiwan. The geopolitical situation of Transnistria has been somewhat influenced by the return of its original territories to Russia, namely Crimea, Donbass, and Azov. On one hand, this has brought Transnistria spatially closer to Russia, but on the other hand, the republic has lost its role as the main Russian strategic foothold in the southwest direction. Nonetheless, Transnistria remains an important area of strategic geopolitical interest for Russia, which has become the sole guarantor of the republic's independence from Moldova. The current leadership of Moldova is pursuing a course towards unification with Romania, including the territory of Transnistria.

THE INFLUENCE OF GEOPOLITICAL OBSTACLES ON THE MODERN ECONOMY

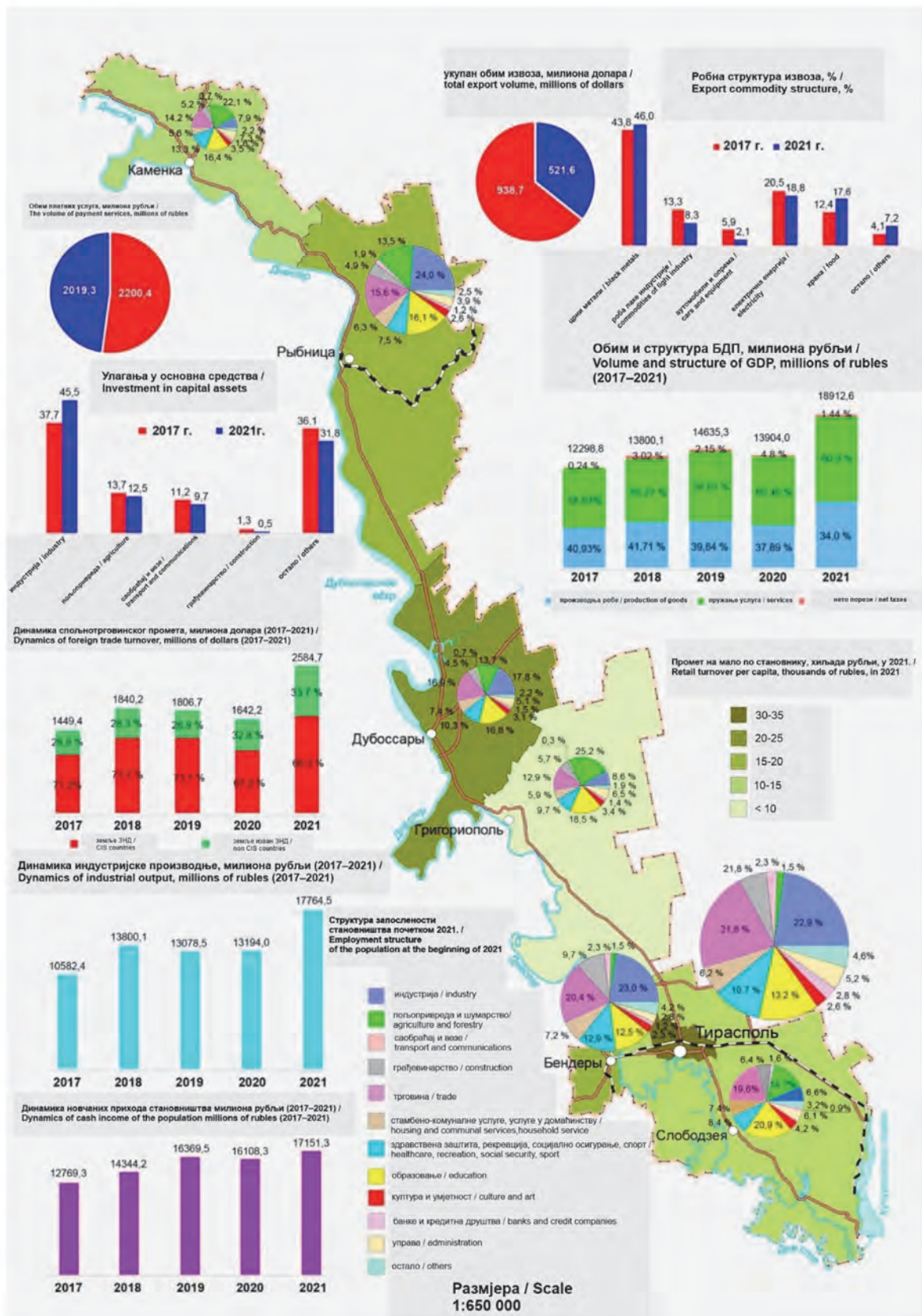
The geopolitical factors listed above have limited the independence of the republic in its foreign policy and international economic relations, making it dependent on the decisions of the leadership of Moldova and Ukraine, as well as the positions of international organizations. Transnistrian economic agents are forced to go through dual customs clearance procedures in Transnistria and Moldova. The geopolitical factor often disrupts economically justified export-import logistics by rail and major highways, resulting in excessive mileage of hundreds of kilometers. Economic entities cannot exercise the right to transport goods in compli-

субјекти не могу остварити право на превоз робе у складу са процедуром међународног друмског превоза (*Transports Internationaux Routiers*, TIR) утврђеном Царинском конвенцијом о међународном превозу робе на основу карнета TIR. Придњестровским возилима није дозвољено да учествују у међународном превозу. Према споразуму између Молдавије, Украјине и Европске уније, дуж придњестровско-украјинске границе успостављена је специјална посматрачка мисија – Мисија граничне помоћи Европске уније у Молдавији и Украјини (EUBAM), која надгледа све спољне везе Придњестровља. Ови услови и ограничења повећавају економске ризике и трансакционе трошкове за економске субјекте, што има за резултат знатне финансијске губитке који достижу десетине милиона долара годишње, смањење конкурентности придњестровске робе и доводи до погоршања финансијских и економских перформанси. Спољна ограничења доприносе структурним диспаратима у привреди и смањују ниво националне безбједности. Погоршање геополитичке ситуације, у комбинацији са одсуством међународног политичко-правног статуса, повећава различите ризике, отежава спровођење националних, регионалних, општинских, корпоративних и индивидуалних програма, смањује привлачност региона за имиграцију, подстиче емиграцију радно способног становништва и посљедично доводи до старења становништва и депопулације региона. Сложеност геополитичке ситуације, спољна ограничења, пандемија COVID-19 и неизвјесност међународног политичко-правног статуса условили су нелинеарну динамику у главним макроекономским и социјалним показатељима у претходном средњорочном периоду (Сл. 2).

Посебну пажњу треба посветити негативним трендовима у економским и социјалним показатељима у 2022. години. Према прелиминарним процјенама, вриједност обима индустријске производње износила је 81.2 % у односу на 2021. годину, индекс физичког обима индустријске производње 85.2 %, вриједност извоза 78.7 %, а трговински промет на мало 96.1 %. Број пензионисаних радника у

ance with the procedure of international road transport (*Transports Internationaux Routiers*, TIR) established by the Customs Convention on the International Transport of Goods under Cover of TIR Carnets. Transnistrian vehicles are not allowed to participate in international transportation. According to the agreement between Moldova, Ukraine, and the European Union, a special monitoring mission – the European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine (EUBAM) has been established along the Transnistrian–Ukrainian border, which monitors all external connections of Transnistria. These conditions and limitations increase the economic risks and transaction costs for economic agents, result in significant financial losses reaching tens of millions of dollars per year, reduce the competitiveness of Transnistrian goods, and lead to deteriorating financial and economic performance. External restrictions contribute to structural disparities in the economy and lower the level of national security. The worsening geopolitical situation, combined with the absence of an international political-legal status, increases various risks, hinders the implementation of national, regional, municipal, corporate, and individual programs, reduces the region's attractiveness for immigration, promotes the emigration of the working population and consequently leads to the aging of the population and depopulation of the region. The complexity of the geopolitical situation, external restrictions, the COVID-19 pandemic, and the uncertainty of the international political-legal status have caused nonlinear dynamics in the main macroeconomic and social indicators in the medium-term retrospective period (Fig. 2).

Particular attention should be given to the negative trends in economic and social indicators that emerged in 2022. According to preliminary estimates, the value of industrial production volume amounted to 81.2 % of the 2021 value, the index of physical volume of industrial production was 85.2 %, the value of exports was 78.7 %, and retail trade turnover was 96.1 %. The number of retired workers in 2022 exceeded the number of employed workers by 13.4 %. The

Сл. 2. Динамика одабраних економских и социјалних показатеља Придњестровља у периоду 2017–2021.

Fig. 2. Dynamics of some economic and social indicators of Transnistria in 2017–2021

2022. години премашио је број запослених радника за 13.4 %. Ниво номиналних зарада у 2022. години повећан је за 4.5 % у односу на ниво из 2021. године, док је стопа инфлације износила 13.1 %, а трошкови живота повећани су за 11.9 %. Као резултат тога, реални приходи и животни стандард становништва знатно су опали.

Почев од 2017. године, органи власти и управљања донијели су низ важних одлука и докумената који имају за циљ превазилажење негативних трендова у спољном окружењу, унапређење ефикасности макроекономског управљања, стварање оптималних услова за функционисање предузетничких структура, очување националне безбједности и животни стандард на прихватљивом нивоу.

Међу најважнијим документима развијеним и усвојеним за управљање макроекономијом је Стратегија развоја Придњестровске Молдавске Републике 2019–2026, одобрена 12. децембра 2018. Указом предсједника ПМР бр. 460. стратегија је постала водећи документ за доношење секторских, међусекторских и регионалних програма, као и за средњорочне стратешке и управљачке одлуке. У оквиру спровођења стратегије развијени су програми социоекономског развоја Тираспоља, Бендера и административних округа, које је одобрио предсједник ПМР.

У 2018. години усвојен је Закон ПМР о државној подршци инвестиционој дјелатности, а урађене су и измјене и допуне Закона о порезу на добит правних лица, Закона о накнади за земљиште и Закона о спољноекономској дјелатности, који пружају знатне погодности за потенцијалне домаће и стране инвеститоре. У циљу пружања подршке будућим предузетницима у оквиру републичког буџета формиран је Фонд за развој предузетништва, који има за циљ да обезбиједи повољно финансирање новооснованих пословних јединица. Трговинско-индустријска комора ПМР је 2017. године покренула пројекат *Купујмо придњестровско*, чији је циљ популаризација производа придњестровске производње, стимулисање супституције увоза, отварање нових радних мјеста, повећање пореских прихода у буџете на свим нивоима, као и јачање безбједности снабдијавања храном. Усвојено

nominal wage level in 2022 increased by 4.5 % compared to the 2021 level, while the inflation rate stood at 13.1 %, and the cost of living increased by 11.9 %. As a result, real incomes and the standard of living of the population significantly declined.

Starting from 2017, the authorities and governing bodies have adopted a series of important decisions and documents aimed at overcoming negative trends in the external environment, improving the efficiency of macroeconomic management, creating optimal conditions for the functioning of entrepreneurial structures, and maintaining national security and the standard of living at an acceptable level.

Among the most important documents developed and adopted for macroeconomic management is the Development Strategy of the Pridnestrovian Moldavian Republic for 2019–2026, approved on December 12, 2018, by the Decree of the President of the PMR No. 460. The strategy became a guiding document for the adoption of sectoral, intersectoral, and regional programs, as well as medium-term strategical and management decisions. In the framework of implementing the strategy, programs for socio-economic development of Tiraspol, Bender, and administrative districts were developed and approved by the President of the PMR.

In 2018, the PMR law of on state support for investment activities was adopted, and amendments were made to the law on corporate income tax, law on land fee, and law on foreign economic activity, which provide significant benefits for potential domestic and foreign investors. With the aim of providing support to aspiring entrepreneurs, the Entrepreneurship Development Fund was established within the republican budget, intended to provide favorable financing for newly established business units. In 2017, the Trade and Industrial Chamber of the PMR initiated the project *Buy Pridnestrovian*, aimed at popularizing products of Transnistrian production, stimulating import substitution, creating new jobs, and increasing tax revenues to budgets at all levels, as well as strengthening food security in the republic. A number of state target programs have been adopted. On April 12, 2019, the Law of the

је више државних програма. Закон ПМР о одобравању државног програма развоја агроиндустријског комплекса ПМР у периоду 2019–2026. усвојен је 12. априла 2019. године. У 2019. години Врховни савјет усвојио је државни програм подршке и развоја туризма у ПМР за период 2019–2026, а 2020. године основана је државна институција Туристичка агенција Придњестровља која треба да спроводи свеобухватно управљање туристичким сектором. Велики туристички објекти су направљени или реконструисани у Тираспољу, Бендеру и административним окрузима.

Активно се радило на консолидацији и повећању поузданости и стабилности пословних банака и осигуравајућих друштава. Године 1995. на територији Придњестровља пословало је 15 комерцијалних банака, а почетком 2023. године постојале су 3 акционарске комерцијалне банке. Консолидација банака знатно је повећала њихову поузданост и проширила алате и врсте пословања које спроводе. Међу главним позитивним резултатима функционисања банкарског система су: дигитализација и повећање броја даљинских операција које се обављају у онлајн режиму, укључујући коришћење картица, широку примјену електронског потписа и извјештавања, као и повећање брзине трансакција. Знатно је повећан број безготовинских трансакција у систему „банка–клијент“.

У условима пандемије COVID-19, институционална тијела су развила, усвојила и спровела широк спектар мјера које имају за циљ рјешавање неколико кључних задатака: а) ограничавање ширења вирусне инфекције; б) обезбјеђивање ефикасног лијечења за заражене вирусом COVID-19; в) пружање социјалне подршке становништву; г) пружање финансијске и материјално-техничке подршке самосталним предузетницима.

Држава пружа подршку низу важних иновативних пројеката, међу којима треба издвојити пројекат ОАО Акватир, Комплекс цијелог циклуса за производњу и продају јесетре и кавијара. У периоду 2017–2022. године развијено је и спроведено неколико програма становања, укључујући програме за младе, који су знатно побољшали услове становања за велики број грађана.

PMR on the Approval of the State Program for the Development of the Agro-Industrial Complex of the PMR for 2019–2026 was adopted. In 2019, the State Target Program Support and Development of Tourism in the PMR for 2019–2026 was adopted by the Supreme Council, and in 2020, the State Institution Tourism Agency of Transnistria was established to carry out comprehensive management of the tourism sector. Large recreational facilities have been created or reconstructed in Tiraspol, Bender, and administrative districts.

Active work has been carried out to consolidate and increase the reliability and stability of commercial banks and insurance companies. If there were 15 commercial banks operating in the territory of Transnistria in 1995, by the beginning of 2023, there were 3 joint-stock commercial banks. The consolidation of banks has significantly increased their reliability, expanded the tools and types of operations they conduct. Among the main positive results of the functioning of the banking system, digitalization and the increase in the number of remote operations carried out in “online” mode, including the use of credit cards, wide implementation of electronic signatures and reporting, and increased transaction speed should be noted. The number of non-cash transactions in the “Bank–Client” system has significantly increased.

In the conditions of the COVID-19 pandemic, institutional bodies have developed, adopted, and implemented a wide range of measures aimed at addressing several key tasks: a) limiting the spread of viral infection; b) ensuring effective treatment for individuals infected with the COVID-19 virus; c) providing social support to the population; d) providing financial and material-technical support to individual entrepreneurs.

The state provides support for a number of important innovative projects, among which the project of ОАО Akvatir, Full-cycle Complex for the Production and Sale of Sturgeon Fish and Caviar should be highlighted. Several housing programs have been developed and implemented in 2017–2022, including programs for young people, which have significantly improved housing conditions for a large number of citizens.

Наведене мјере позитивно су утицале на стање у предузетништву и социјалној сфери у републици. Међутим, незнатан обим привредног потенцијала и домаћег тржишта републике, значајна зависност привредног система од спољних фактора не доприносе увијек постизању очекиваних резултата спровођења унутрашњих управљачких одлука. Спољни фактори и даље играју пресудну улогу у развоју републике.

ЗАКЉУЧАК

Придњестровље је јасан примјер како геополитички и војно-политички процеси ометају пуно коришћење потенцијала његовог повољног економско-географског положаја, интензивну и ефикасну прекограничну интеракцију са Молдавијом и Украјином, спољну трговину и транзитне функције. Није благостање људи и друштва оно што одређује суштину савремене геополитике, већ интереси транснационалних компанија и „моћника“ (Чистобаев, 2022). Ови карактеристични фактори савременог глобализованог окружења захтијевају сталне активне адаптивне акције органа управљања, које су повезане са додатним трансакционим трошковима. Само солидарност народа свијета може да обезбиједи хуманизацију глобалне геополитике, која би била усмјерена не ка интересима „златне милијарде“ већ ка рјешавању горућих проблема човјечанства и била би у интересу свих народа свијета. За спровођење таквог курса свјетске геополитике неопходно је створити ефикасан механизам на међународном нивоу који би омогућио превазилажење негативних аспеката геополитичких процеса који се одвијају у свијету.

Захвалница: Истраживање је спроведено у оквиру гранта Руске научне фондације бр. 23-28-00279.

The listed measures have had a positive impact on the state of entrepreneurship and the social sphere in the republic. However, the limited scale of economic potential and the domestic market of the republic, as well as the significant dependence of the economic system on external factors, do not always contribute to achieving the expected results from the implementation of internal management decisions. External factors still play a crucial role in the development of the republic.

CONCLUSION

Transnistria is a vivid example of how geopolitical and military-political processes hinder the full utilization of the potential of its advantageous economic-geographical location, intensive and efficient cross-border interaction with Moldova and Ukraine, external trade, and transit functions. It is not the well-being of people and society that determines the essence of modern geopolitics but rather the interests of transnational companies and the “powers that be” (Чистобаев, 2022). These characteristic factors of the contemporary globalized environment require constant active adaptive actions from governing bodies, which are associated with additional transaction costs. Only the solidarity of the peoples of the world can ensure the humanization of global geopolitics, which would be directed not towards the interests of the “golden billion” but towards solving pressing problems of humanity and would be in the interests of the peoples of the world. To implement such a course of world geopolitics, it is necessary to create an effective mechanism at the international level that would make it possible to overcome the negative aspects of the geopolitical processes taking place in the world.

Acknowledgements: The research was conducted within the framework of the Russian Science Foundation grant No. 23-28-00279.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Бабилунга, Н. В., Бомешко, Б. Г., & Шорников, П. М. (2007). *Государственность Приднестровья: История и современность*. Полиграфист.

Бурла, М. П. (2019). Создание собственной государственности как инструмент защиты прав населения (на примере Приднестровья). У *Материалы Международ-*

- ной научно-практической конференции к 25-летию Конституции Российской Федерации и 100-летию Конституции Российской Советской Федеративной Социалистической Республики „Конституционно-правовые механизмы защиты социальных прав человека и гражданина в России и мире“ (6 декабря 2018 г., Москва, Российский новый университет) (стр. 488–501). Российский новый университет.
- Бурла, М. П. (2020). Становление государственности и социально-экономическое развитие Приднестровской Молдавской Республики. *Экономика Приднестровья*, 7–8, 36–65.
- Волкова, А. З. (2005). *Референдумы в Приднестровской Молдавской Республике (1989–2003 гг.)*. ГУИПП Типар.
- Галоганов, А. П. (2018). Об итогах международного круглого стола „Политико-правовые основы международного признания независимости Приднестровья“, У В. В. Игнатъев (Ред.), *Политико-правовые основы международного признания независимости Приднестровской Молдавской Республики* (стр. 100–103). МИД ПМР.
- Затулин, К. Ф. (2018). Право на самоопределение Приднестровья носит естественный характер. У В. В. Игнатъев (Ред.), *Политико-правовые основы международного признания независимости Приднестровской Молдавской Республики* (стр. 47–50). МИД ПМР.
- Красносельский, В. Н. (2018). Приднестровье – составная часть русского мира: текущая ситуация и перспективы развития. У В. В. Игнатъев (Ред.), *Политико-правовые основы международного признания независимости Приднестровской Молдавской Республики* (стр. 9–16). МИД ПМР.
- Палий, В. Л. (2016). Туристско-рекреационный потенциал Приднестровья и перспективы его использования. *Вестники Санкт-Петербургского университета: Геология, География*, 2, 98–106.
- Чистобаев, А. И. (2022). Трансформация классических геополитических концепций в меняющемся мире. У Н. М. Михеевой, Н. В. Каледина, & К. Э. Аксёнова (Ред.), *Материалы международной научной конференции, посвященной 150-летию со дня рождения В. П. Семенова-Тянь-Шанского* (стр. 32–47). Санкт-Петербургский государственный университет.

Примљено / Received: 15. 05. 2023.

Исправљено / Revised: 15. 06. 2023.

Прихваћено / Accepted: 22. 06. 2023.